

Jézussal az úton –2
Kenyér és plusz (Mt 4,4)

Sokan legszívesebben a mesék és régmúlt idők mondavilágába sorolnák Jézus megkísértésének leírását. Mennyire távol áll tőlünk a negyven napi böjt, elképzelés az ördögről, az angyalok felelősségvállalása a megkísértettért, no és maga a kísértés?! Modern életszemléletünknek ideálja a maga érzelmi világa fölött magabiztosan uralkodó ember, aki nem csak szabadon dönt dolgok, hanem még érzelmek és őt érő külső hatások fölött is. A kísértést ezért lefokozza csábítássá, aminek bármikor ellenállhat vagy nem is, már amennyire erre még egyáltalán tekintettel kellene lennie.

Három prédikációban ezt a bibliai leírást mégis vegyük szemügyre úgy, hogy külön figyelünk Jézus válaszaira. Ma az első van soron: „Meg van írva: Nem csak kenyérral él az ember...”

1.

Nem lehet azon csodálkozni, ha valaki megéhezik, miután negyven nap és negyven éjjel vonja meg testétől a táplálékot. Negyven nap alatt az emberi szervezet feléli összes tartalékait és akkor hamar bekövetkezhet a pusztulás. Tudunk ugyan olyan emberekről, akik állítólag még ilyen hosszú éhségstrájkra is képesek voltak, de ők a ritka kivételek. Mert az éhség nagy úr és a többség mindig is sorscsapásnak tekintette, ha valahol felütötte a fejét, sőt tartósan tartott szorításában akár egész népeket. Mai szemmel nézve, nem csak az éhezéssel szembesül az emberiség nagy része – állítólag ma is 690 millióról kell beszélünk! – de nem is kell ahhoz szakembernek lenni, hogy ennek további terjedését megjósoljuk. Amíg ugyanis a világvagyon egyre kevesebb zsebbe vándorol, addig szó sem lehet az éhezés teljes megszüntetéséről.

Az ördögnek nevezett kísértő a legyengült szervezetű Jézusnak ajánlatot tett, nehogy erre a szomorú sorsra jusson. Talán még jótévőnek is érezhette magát, elvégre itt most egy ember életéről-haláláról van szó! Ajánlatát művészi módon csomagolja be: először is emlékezteti arra az erőre, amely – mint Isten fiában – benne szunnyad. Ezt kell felébreszteni: **h a I s t e n F i a v a g y...** - így a behízselő csomagolás, s ez már magában is furcsán hangzik egy istenellenes hatalom részéről. De elhangzik, jelezve, hogy még a kísértő is számol Istennel. Ahogy azt Jakab levele is gunyorosan megjegyzi: „Te hiszed, hogy egy az Isten. Jól teszed. Az ördögök is hiszik és rettegnek“ (Jk 2,19).

Nos, az ördög rettegéséből itt sokat nem észlelünk, inkább a zavart keltő készségéből. Bevezetése ugyanis így is olvasható: **a m e n n y i b e n** Isten Fia vagy, akkor igazán nem esik nehezedre egy csodatétel. Változtasd át a köveket kenyerekké, hogy csillapítsd éhségedet, s megmenekülsz a biztos pusztulástól. A tét nagy: ha Jézus rááll a csillogó ígéretre, akkor a kísértő nem is zaklatja tovább: fontos ugyanis, hogy sikerült ráébreszteni a saját erejére és akkor önállóan veszi kezébe a saját sorsát. Függetlenül magától attól az Istentől, aki őt nem önállóságra, hanem mindenható hatalmában való részesedésre hívta el. Ha nem teszi meg, amire kéri kísértője, akkor meg önmaga szegénységi bizonyítványát állítja ki: **n e m i s t u d** csodákat tenni.

Csak mintegy lábjegyzetként érdemes megemlíteni, hogy a kísértő taktikája máig sem változott. Mindenkori diktatúrák mindig is nagyon jól tudják, hogy ha valakire szükségük van, ha valakit sarokba akarnak szorítani, hogy céljaiknak megnyerjék, – ugyanúgy megtalálják az önérzetre való nyájas felszólítást, mint ahogy a térdre-kényszerítés alapjául szolgáló gyenge pont felmutatását. Olyan rendszerben éltem csaknem harminc évet, amely naponként változtatta trükkjeit és mindig változatos ajánlataival százezreket tett a pusztá életükért reszkető függőkké.

2.

Jézus válasza határozott: egy valamit elismer, mást hiányosnak talál. Elismeri, hogy kenyérral él az ember. S ha itt a kenyér szót gyűjtőfogalomnak tekintjük, akkor ez tágasan

mindazt jelenti, ami az emberi élethez szükséges. Amikor Luther azt kérdezi a Kiskátéban, hogy mi is a mindennapi kenyér?, – akkor nem kevesebb, mint 24 tagú listát sorol fel, mint az élethez szükségeset és így felel: „Mindaz, ami a test és élet fenntartására és táplálására kell.“ Jézus tudja, hogy az embereknek mindegyike van. Nem véletlenül vette fel a Miatyánkba ennek kérését: Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma. Ennyire vette komolyan az emberek szükségletét és legalább ennyire biztatta is őket, hogy annak kielégítését szabad kérni az Istentől. No és ki tudott volna bízni jobban ebben a segítségben, mint ő, aki bele nem fáradt az ég madarai ellátását és a pompázó virágok gondtalanságát szavatoló mennyei Atyja dicsérésébe. Aki ezekről is gondoskodik, hogyan venné komolyan embergyerekei kenyérkérését?

Sőt azt sem szabad elfelejtenünk, hogy mindez nem csupán elméleti kérdés volt számára. Jellemző, hogy milyen nagy teret biztosítanak az evangéliumok a négy vagy ötezer ember megvendégelésének leírásához: Jézus maga óvott meg az éhezéstől! És ha még azt is hozzávesszük, hogy halála előtti egyik legfontosabb tette tanítványai meghívása volt, s ott saját kezűleg megtörte nekik a kenyeret és nyújtotta a boros kupát, akkor nehezen lehetne őt megvádolni azzal, hogy nem törődött volna az emberek kenyérével. Sőt, inkább egész életével és munkájával csak igazolta az ősi zsoltár kijelentését: „Akit szeret az Úr, annak álmában is ad annyit, amennyire szüksége van“ (127,2).

Amit pedig hiányosnak talál, az éppen ez a kenyér. Mert az emberi élet sikerültéhez nem elég a tele gyomor. Ahhoz még valami p l u s z is kell. S ha jól látom, itt ütközik ellenállásba ő mai világunkban. Olyan világrendben élünk, amely arra kényszeríti az embereket, hogy kizárólag a kenyérkeresetre alapozzák az életüket. S ha ezt még megtoldjuk egy kis cirkusszal, ahogy azt a római közmondás állította: “panem et circenses” = kenyeret és cirkuszt, akkor ebből a körből csak keveseknek sikerül kiszabadulni. A nagy többség hovatovább azonosul a munkával és ez tölti ki az életét. Ez pedig néha fantasztikus méreteket ölthet. Sose felejtsem el azokat a temetési előkészítő beszélgetéseket, amikor a hozzátartozók elhunytjukról összesen annyit tudtak mondani, hogy munka volt az élete. Meg azt a síró férfit sem, aki elveszítette a munkáját és kétségbeesett, mert nem tudott magával mit kezdeni – a munka nélkül. Turbó-kapitalista világunkban egyedüli értéke és mértéke az embernek a teljesítménye.

3.

De mi is az a p l u s z, többlet, ami az életünk sikerültéhez feltétlenül szükséges? Jézus válasza nem egyszerűen egy általában ismert bölcs mondás, szállóige, hanem idézet az ő ószövetségi Bibliájából. Miután Isten az ő törvényeivel ismertette meg a vándorló népet, jól tudta, hogy a sivatag, a puszta megannyi veszélye fenyegeti. A pusztaság magánya és elszigetelő ereje hatalmába kerítheti és az ott fellépő kísértések elfeledtethetik vele az Istennel kötött szövetséget. Ezért nem fáradt bele a szinte unos-untalan elhangzó figyelmeztetésbe: emlékezzél vissza, hogy vezetett az Isten!

Valahányszor kórházból bocsátottak el, kísérő levelet nyomtak a kezembe. Benne felsorolták mindazt a bajt, amin keresztül vezettek, hogy legalább részben visszanyerjem egészségemet. Ennek felirata mindig ez: a n a m n é z i s , azaz emlékeztető! El ne feledd mi mindenben mentél át, s miből gyógyultál meg! Isten ilyen eszköze is az anamnézis és erre figyel a megkísértett Jézus is. Ahogy népét Isten a pusztában az égből hullott mannával mentette meg, erre emlékezteti őt. Am Isten az ő népét nemcsak azzal kísérte a veszélyes úton, hanem mindenekelőtt az ő akaratát közlő törvénnyel.

Jól teszi hát Máté evangelista, hogy a Jézus Bibliája teljes mondatát közli: nem csak kenyérral él az ember, hanem mindazzal él ami az Úr szájából származik. Ezzel mintha csak azt emelné ki, hogy a tulajdonképpeni isteni óvás és mentés Isten közölt törvényében van, míg a korai mannahullás csak amolyan átmeneti gyorssegély. Ezért Jézus nyilván ahhoz ragaszkodik, ami az Úr szájából származik és nem kapkod a gyorssegély után. Még a maga megmentése érdekében sem.

Tudta, hogy isteni hatalmával sem úgy nem élhet vissza, hogy magát menti meg az éhezéstől, de úgy sem, hogy a közvélemény elszédítése végett vállalkozik a kövekből teremendő kenyércsodára. Értékeli a kenyeret adó munkát, de nem engedi, hogy az legyen úrrá fölötte. Kiállta így a próbát és hű maradt küldetéséhez. Másokat hozzásegített a kenyérhez, de a hatalmát nem a maga javára használta ki. Sőt még érthetőbb lesz a magatartása, ha megfigyeljük, hogy három evangélium ezt a megkísértése történetét Jézus működése kezdetére teszi. Itt dőlt el, hogy vállalja-e Istentől kapott megbízatását és ragaszkodik-e annak végrehajtásához, vagy pedig lerázza magáról ezt a rárakott terhet és maga veszi kezébe az életét. Tulajdonképpen ez előtt a próbatétel előtt állunk gyakran a mi döntéseinkben is. És itt segíthet az, akiről a Zsidókhöz írt levél azt írta, hogy „nem olyan Főpapunk van, aki ne tudna megindulni erőtlenségeinken, hanem olyan, aki hozzánk hasonlóan kísértést szenvedett mindenben...” (Zsid 4,15) – és rögtön hozzá is teszi, hogy így ragaszkodjunk hozzá, ahogy azt ő tette és „áthatolt az egeken“. Magyarul: teljesen Isten rendelkezésére állt és ezért győzhetett.

Ám éppen ezen a ponton vállalkozik palotaforradalomra a modern emberiség, amennyiben Jézus mondatát így írja át: *c s a k k e n y é r r e l* él az ember. Ennek megfelelően igyekszünk ugyan *k e n y é r k e r e s ő k* lenni és semmiképpen nem *i s t e n k e r e s ő k*. Bebeszéljük magunknak, hogy ha ebbe a kenyérkeresetbe apait-anyait beleadunk és megtöltjük a gyomrunkat, minden rendben van nálunk. De elfeledjük a lelki éhséget, amit a telt gyomor nem tud kielégíteni. Akkor sem, ha szemet hunyunk afelett, hogy vannak tanácstalan és boldogtalan telt-gyomrúak, akiknek kenyere ugyan soha el nem fogyott, de lelki gondjaikat ez még távolról sem oldotta meg. Gyóntatók és lelki kérdésekkel foglalkozók tudnának köteteket mesélni szegény gazdagokról, anyagi gondokat soha meg nem tapasztalt, s mégis segítségre szoruló „klienseikről“.

Jézus tud erről a nyomorúságról is. De ő együtt látja az igaz élethez szükséges kenyeret azzal a táplálékkal, amit csak az „Isten szájából származó“ útmutatás tud nyújtani. Amikor egy alkalommal evésre biztatták a tanítványai – látva testi fáradságát –, ő akkor így válaszolt: „Az én eledelem az, hogy teljesítsem annak akaratát, aki elküldött engem“ (Jn 4,34). Mert ő nem csak kenyérral élt.

Jézust vizsgáztatni akarta a kísértő. S ha a tudósítás végének hitelt adunk, akkor a hozzá siető angyalok azt bizonyítják, hogy megállta a próbát: Isten így állította őt szolgálatába, ahogy azt eltervezte. Mindenkori megkísértetteknek ő is segít, ahogy neki segített Isten. Ámen

Gémes István